

קרובי "תנאי בית דין" וקול יש לו, אף על פי שלא נכתבה התחייבותו בשטר.

אמר עולא אמר ריש לקיש: לפי שאין קול יוצא על הפירות שלא היו בעולם בשעת המכירה, לכן הרי הן כמלוה על פה, וכמו שאין כתובין בשטר.⁽¹¹⁾

אמר ליה [שאל] רבי אבא לעולא: והא מזון האשה והבנות שמחוייב אדם במזונות אשתו ובנותיו מ"תנאי בית דין" ונמצא דכמאן דכתיבי בשטר דמו, ⁽¹²⁾ וקתני במתניתין [מח ב] שאין מוציאין עבורן מנכסים משועבדים!?

אמר [השיב] ליה עולא לרבי אבא: התם במזונות אשתו ובנותיו שאני, כי מעיקרא הכי אתקון [תקנו חכמים]: ככתובין הן נחשבים⁽¹³⁾ אצל בני חורין, ואף על פי כן אין כתובין הן אצל משועבדין.

וכן [כדברי עולא בשם ריש לקיש] אמר רבי אפי אמר רבי יוחנן: אין מוציאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים לפי שאין כתובין.

אמר ליה [שאל], רבי זירא לרב אפי: והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו שהרי מתנאי בית דין הם אוכלות וקתני במתניתין אין מוציאין להן מנכסים משועבדים!?

אמר ליה: מעיקרא הכי אתקון, כתובין הן אצל בני חורין, ואין כתובין הן אצל משועבדין.

רבי חנינא אמר: אין מוציאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים לפי שאין דמיהן קצובין כי אי אפשר לשער מראש כמה יהיו, ולא יוכלו הלקוחות להזהר ולהניח קרקע אצל המוכר כדי לגבות ממנו.⁽¹⁴⁾

הרמב"ן על מה שכתב הרמב"ם בשם רבותיו, שאין אדם יכול לחייב את עצמו בדבר שאינו קצוב.[[]

11. ואף על פי שכתב בשטר "אחריות" הן על השדה והן על הפירות והשבח, מכל מקום, אין זה מועיל אלא לחייבו בתשלומים, ולא לעניין לגבות מן הלקוחות, כי כן הוא הדרך שעל עצם הקרקע יוצא קול "פלוני מכר לפלוני, וקיבל עליו אחריות", אבל על הפירות שאינן עדיין בשעת מכירה ושמה לא יבואו, אין קול יוצא – רש"י וחיידושי הר"ן.

וראה בתוספות ר"ד, שמדובר באופן שלא כתב לו אחריות על הפירות, אבל אם כתב, הרי הוא גובה מן הלקוחות אף את דמי הפירות. וראה עוד ב"חיידושי הריטב"א".

12. לפי שיטת רש"י שאין מועילה כתיבה

לפירות כיון שאינם בעולם, אם כן ממזון הבנות לא קשיא, כיון שאינם בעולם עדיין בשעת הנישואין, ורק ממזון האשה קא פריך, אי נמי בבנות שהיו בעולם בשעת נישואין, כגון שאחרי שנולדו הבנות גירש את אימן ושוב החזירה – תוספות. ומשמע, שחייב מזונות בתו הוא מכח הנישואין ולא מחמת עצם היותן בנותיו, וראה בחתם סופר.

ולפי שיטת התוספות ר"ד [בהערה הקודמת], ניחא בפשיטות, שאף ממזון הבנות קשיא, כיון שתנאי בית דין הוא ויש לו קול.

13. לא נתפרש למאי נפקא מינה שהם "כתובים" אצל בני חורין. וראה בהערה 8 בעמוד הבא.

וב"חיידושים מכתב יד" כתב: כלומר, על מנת כן נכתבו שלא יגבו [אלא] מבני חורין.

14. "חיידושים מכתב יד", וכן כתב החתם סופר